

ایران؛ یکی از ۱۰ کشور با وضعیت واکسیناسیون مناسب

حمید عمادی

مدیر گروه بیماری‌های عفونی دانشگاه علوم پزشکی تهران و عضو کمیته علمی ستاد کرونا

حالا چند سالی از همه‌گیری کرونا گذشته و درگیری شدید همه مردم با این بیماری شاید موجب شده باشد که روزهای ابتدایی آن را فراموش کرده باشیم. وقتی کرونا به ایران آمد، هنوز کشورهای غربی با این ویروس مواجه نشده بودند. همچنین تصورها بر این بود که بیماری در همان کشور چین از بین خواهد رفت؛ همچون موردی که در سال ۲۰۰۳ شایع و در چین هم تمام شد. اما این بیماری یک‌دفعه در کل دنیا گسترش پیدا کرد و یکی از اولین کشورهایی که این بیماری در آن گسترش یافت، کشور ما بود. موضوعی که معمولا در حوزه پزشکی و درمان وجود دارد، این است که تمام دستورالعمل‌ها، کتاب‌ها و رفرنس‌ها به زبان غربی است و آنها هیچ دستورالعملی برای درمان این بیماری نداشتند. در آن شرایط کشور ما مبتلا به بیماری شد. تقریبا دو، سه ماه بعد از اینکه ویروس به کشور آمده بود، به کشورهای دیگر هم رسید.

البته کشور چین هم اطلاعات خیلی درستی از اینکه چه نوع ویروسی است و چگونه درمان می‌شود، نداده بود. برای همین کمیته علمی هر دارویی را که فکر می‌کرد بر اساس شواهد و مدارک مؤثر است، ارائه می‌کرد تا بتواند از این طریق شرایط را کنترل کند.

ما هر لحظه در تلاش بودیم تا خودمان را چابک و چالاک کنیم؛ درحالی‌که امکانات ضعیف‌تری نسبت به کشورهای دیگر داشتیم. با این وجود، برآیند کارمان خیلی خوب بود. همه اینها در حالی بود که هیچ آمادگی‌ای برای این شکل بیماری عفونت تنفسی نداشتیم. تخت‌های ما خیلی کم بود، ولی با این حال توانستیم شهرستان‌های کوچک هم مجهز به آی‌سی‌یو کنیم. کارهایی کردیم که به اندازه خودش بی‌ظنیر بود و منجر به تجربه‌های خیلی ارزشمندی شد؛ چون این بیماری را توانستیم کنترل کنیم.

در دنیا هم شاید کمتر کشوری مثل ما توانست به سرعت و به نسبت شرایط به‌روز شود و خروجی کارش کاهش مرگ‌ومیر باشد. من فکر می‌کنم اینها به دلیل انگیزه‌ای است که مردم، پزشک‌ها و پرستارهای ما داشتند.

ما آن روزها واقعا با عشق و ایمان جلو رفتیم؛ مثل شرایطی که در روزهای جبهه و جنگ داشتیم. اینها الگوی پرستارها و پزشکان ما شد. انصافا کادر درمان با انرژی پای کار بود و نتیجه خوبی هم دیدیم. نسبت به تمام کشورهای غربی، آسیایی و... ما خوب عمل کردیم. همه اینها حاصل تلاش و زحمات کادر درمان بود.

چیزی که باید به آن اشاره کنیم، این است که همه مردم پای کار بودند و به هم کمک کردند. خیلی از آدم‌ها داوطلبانه به بیماران در بیمارستان کمک کردند.

پرستاران و پزشکان در این سال‌ها تعدادشان کم شده و بعد از بازنشستگی‌ها در بیمارستان‌های دولتی به دلیل بار مالی نیرو جایگزین نشده که همین باعث شده بود تا پرستاران فقط وقت این را داشته باشند که داروی بیمار را بدهند و دیگر نیروهایی هم برای رسیدگی به بیمار نباشد؛ برای همین بقیه کارها را همراهمان بیمار می‌کردند که در زمان کرونا هم چون حضور همراه ممنوع بود، مشکلات بیشتر شد. اینجا بود که برخی از حوزه و دانشگاه داوطلبانه شروع به فعالیت کردند؛ از تی‌کشدن تا غذادادن به بیماران، در واقع مجاهدانه کار کردند. گاهی مردم غذا درست می‌کردند و می‌آوردند تا به بیماران و پرسنل بیمارستان بدهند. مانند زمان جنگ مردم فداکارانه تلاش کردند همه اینها تداعی فرهنگ و اعتقادات دینی ما است که موجب شد تا برآیند کار جمع شود.

در رابطه با واکسن که در آخر خودمان تولید کردیم، الان جزء ۱۰ کشوری هستیم که وضعیت واکسیناسیون مناسبی دارد. همه اینها در حالی است که در آن مدت چالش‌های مختلفی از گروه‌های ضد واکسن تا مسائل دیگر مانع برخی فعالیت‌ها می‌شد اما خوشبختانه به خوبی جلو رفتیم.

مذاکرات به موقع دولت مردمی برای ورود واکسن‌های کرونا

دیپلماسی واکسن

در دوران همه‌گیری کرونا، روزهای بسیار سختی را به‌ویژه در تابستان ۱۴۰۰ گذرانیدیم. همه از آمار ۷۰۰ نفری مرگ ناشی از کرونا دچار نگرانی شدیدی شده بودند، اما با وجود اینکه واکسیناسیون جمعی مهم‌ترین راهکار آن روزها برای ایجاد ایمنی و پیشگیری عمومی در برابر شیوع افسارگسیخته و کشنده این ویروس بود، کاری جدی در این رابطه صورت نگرفت.

کرونا هر روز جان‌های بیشتری را می‌گرفت؛ اوج هجوم کووید ۱۹ را در تیر و مرداد ۱۴۰۰ شاهد بودیم. واردات واکسن و واکسیناسیون سراسری می‌توانست کرونا را از اوج قله به پایین‌ترین نقطه برساند، اما مسیر بسته بود و سرمایه‌گذاری در «کواکس» هم ما را به جایی برد که در نهایت هیچ عایدی نداشت. گرچه هر روز خبر از ثبت سفارش و ورود واکسن به ایران می‌دادند، اما مردم چیزی نصیبشان نمی‌شد؛ ویروس می‌تازید، مردم جان می‌دادند.

یکی از بهترین راه‌های مقابله با ویروس کرونا، همان تزریق واکسن بود. مردم دادشان درآمده بود. هر روز آمار مرگ‌ومیر بالاتر می‌رفت. اوج کرونا را با ابتلای نزدیک به ۵۰ هزار نفر در یک روز دیدیم، اما وعده‌های واردات واکسن عملیاتی نشد. هر روز خبر از ورود واکسن بود، ولی صف‌های طولانی برای تزریق واکسن در نبود این مایع حیات‌بخش، همه را تا حدودی عصبانی کرده بود؛ مردم دیگر در قالب وب‌نوهای کوتاه در فضای مجازی این ناراضیاتی خود را به گوش مسئولان رساندند.

دختری که پدرش در اوج کرونا جان خود را از دست داد، در فضای مجازی مرگ وی را به دلیل نبود واکسن عنوان می‌کند و اینکه چند روزی برای تزریق واکسن به مراکز واکسیناسیون مراجعه کرده اما واکسنی برای تزریق نبوده؛ بر داغ نبودن پدرش ضجه می‌زند و مقصر را آنانی می‌داند که در این زمینه سهل‌انگاری کرده‌اند. این تنها نمونه‌ای از داغ مرگ عزیزی بود که اگر واکسن زودتر می‌رسید، شاید آنها هم تا سال‌های سال در کنار خانواده‌شان بودند.

در آن زمان از سید واکسن کواکس هم خبرهایی به گوش می‌رسید که دولت قبل سرمایه‌گذاری کلانی برای این نوع واکسن انجام داده است؛ با این حال، نه واکسن به ایران رسید و نه پول آن برگشت. این هم داغ مردم را تازه‌تر می‌کرد؛ چون روزها و شب‌های مردم به‌خاطر مرگ بالای کرونا در آن زمان رو به سیاهی رفته بود و واکسن دوا می‌کرد مردم در آن روزهای سخت و طاقت‌فرسا بود.

وزارت بهداشت در آن دوران اعلام کرد در اوج کرونا و درگیری با دلتا، واکسن چندانی در اختیار نداشتیم و منتظر تأمین واکسن از مسیر کواکس بودیم؛ در صورتی‌که نه منابع مالی خودمان و نه واکسن را به ما ندادند.

به گفته بهرام دارابی، رئیس سازمان غذا و دارو، از سرمایه‌گذاری در سبک کواکس عملا از ۱۸۰ میلیون یورو آن خبری به کشور نرسید. این مبلغ در دولت قبل به این صندوق واریز شد، اما به ایران واکسن ندادند. تولید شرکت‌های داخلی خصوصی و دولتی اما به داد کشور رسید و واکسن را به اندازه کافی و با کیفیت تولید کردند.

در آن زمان شایعاتی که به بحث ممنوعیت واردات واکسن بازمی‌گشت، به گوش می‌رسید. البته کمبود واکسن آسترانکا در مراکز واکسیناسیون نیز به آن دامن زده بود؛ خبری که البته به دنبال طرح آن، بهرام دارابی، رئیس سازمان غذا و دارو آن را رد کرد و گفت قرار نیست واردات واکسن‌های خارجی متوقف شود؛ چراکه ما میلیاردها دلار به کواکس و سازمان بهداشت جهانی برای دریافت واکسن کرونا پول داده‌ایم که به وقت اضطرار به ما تحویل ندهاند و حالا باید این محموله‌های خریداری شده به ایران فرستاده شود. وی با بیان این توضیحات، تاکید کرد قرار نیست ممنوعیتی برای واردات این واکسن‌ها داشته باشیم و حتی ممکن است محموله‌های واکسن‌های اهدایی نیز از سایر کشورها به ایران وارد شود.

آیت‌الله رئیسی با شعار دولت مردمی وارد عمل شد و به‌طور مرتب با وزارتخانه‌های امور خارجه و بهداشت در پی تأمین واکسن کرونا در ارتباط بود تا مردم را از روزهای تلخ کرونایی نجات دهد.

وی به‌طور مرتب هر هفته در جلسه ستاد ملی مقابله با کرونا شرکت و تاکید می‌کرد: هیچ کمبودی در زمینه واکسن، چه واکسن‌های ساخت داخل و چه واکسن‌های وارداتی وجود ندارد. این اطمینان خاطر را داد که در این زمینه دغدغه‌ای نیست.

در روزهایی که مردم هر روز برای واردات واکسن کرونا لحظه‌شماری می‌کردند، فقط یک اقدام انقلابی برای واردات واکسن لازم بود؛ این برنامه‌ریزی باید به‌سرعت و فوریت دنبال می‌شد تا مرگ‌های کرونایی کاهش یابد؛ چون هر روز مرگ را جلوی چشمان خود می‌دیدیم. این روزها حتی کودکان نیز در امان نبودند و حدود ۲۰ درصد امکان ابتلا و مرگ کودکان به‌خاطر سوپه دلتا وجود داشت.

روزهای مرداد ۱۴۰۰ پشت سر هم سیری می‌شد؛ روزهای سیاهی از نظر مرگ‌ومیر کرونا. دولت دوازدهم روزهای پایانی خود را سپری می‌کرد و کار واردات واکسن هم به کندی صورت می‌گرفت. دولت سیزدهم بعد از روی کار آمدن، در یک اقدام فوری مذاکره با همتایان روسی و چینی را در دستور کار قرار داد.

مذاکره مستقیم رئیس‌جمهور با همتایان روسی و چینی برای واردات واکسن و اهتمام وزارت بهداشت دولت سیزدهم برای واردات واکسن این موضوع را سرعت بخشید. واردات که در دولت گذشته فقط ۱۸ میلیون دُز بود، در دولت سیزدهم به ۱۴۳ میلیون دُز رسید؛ این رقم‌ها قابل قیاس با هم نیست.

اینکه تا ۱۴ مرداد ۱۴۰۰ فقط ۱۸ میلیون دز واکسن و در دولت سیزدهم ۱۴۳ میلیون دز واکسن وارد کشور شود، جای تأمل دارد. تمرکز دولت سیزدهم و پایبندی بر وعده‌ای که به مردم داده بود، باعث شد بعد از تأمین واکسن مورد نیاز و عملیات گسترده تزریق سراسری، رفته‌رفته مقاومت در برابر این ویروس تقویت شود و شاهد کاهش فوتی‌های ناشی از آن باشیم.

رئیس دولت سیزدهم از ابتدای تشکیل دولت، به صورت مستقیم برای واردات واکسن از کشورهای مورد اعتماد جمهوری اسلامی وارد مذاکره شد و با رؤسای جمهور چین و روسیه رایزنی کرد تا زمینه واردات واکسن فراهم شود. از بودجه سالانه مبالغی برای مبارزه با کرونا اختصاص داد و در عمل اهتمام جدی و فراگیری در سراسر کشور برای مهار کرونا و درمان آن شکل گرفت.

تزریق واکسیناسیون کرونا که از ۲۱ بهمن ۱۳۹۹ در ایران برای کادر سلامت، افراد دارای بیماری‌های زمینه‌ای و دارای نقص ایمنی